

Anonymiseret version

Oversættelse

C-405/21

Sag C-405/21

Anmodningen om præjudiciel afgørelse

Dato for indlevering:

30. juni 2021

Forelæggende ret:

Višje sodišče v Mariboru (Slovenien)

Afgørelse af:

8. juni 2021

Appellant:

FV

Indstævnt:

Nova Kreditna Banka Maribor d.d.

REPUBBLICA DI SLOVENIA
VIŠJE SODIŠČE V MARIBORU

Kendelse

Višje sodišče v Mariboru [appeldomstolen i Maribor, Slovenien] [udelades],

i en civil sag anlagt af appellanten: **FV**, [udelades], Capodistria, [udelades], mod indstævnte: **NOVA KREDITNA BANKA MARIBOR d.d.**, [udelades], Maribor, [udelades],

med påstand om, at det fastslås, at låneaftalen og det dertil knyttede notardokument samt betalingen af 9 361,44 EUR er ugyldig, og at det fastslås, at registreringen af pantet er ugyldige, hvilket indebærer, at den ugyldige registrering skal aflyses, og at de tidligere indførelser i tingbogen genindføres (tvistens værdi 89 567,83 EUR),

afsagt i en **appelsag iværksat af appellanten** til prøvelse af dom afsagt af Okrožno sodišče v Mariboru (retten i første instans i Maribor, Slovenien) [udelades] den 4. august 2020,

har i retsmødet den **8. juni 2021**

TRUFFET FØLGENDE AFGØRELSE:

I. Den Europæiske Unions Domstol forelægges følgende spørgsmål til præjudiciel afgørelse:

»Skal artikel 3, stk. 1, sammenholdt med artikel 8 og 8a, i Rådets direktiv 93/13/EØF fortolkes således, at disse bestemmelser ikke er til hinder for nationale bestemmelser, der kvalificerer de to krav om »god tro« og »betydelig skævhed« som alternative krav (dvs. særskilte, selvstændige og af hinanden uafhængige krav), og hvorefter det ved en afgørelse om vilkårs urimelige karakter er tilstrækkeligt, at der foreligger faktiske omstændigheder, som alene kan henføres under ét af disse krav?«

II. Sagen udsættes, indtil Den Europæiske Unions Domstol har truffet afgørelse vedrørende det præjudicielle spørgsmål.

Præmisser

- 1 Den forelæggende ret behandler en appelsag iværksat af appellanten til prøvelse af førsteinstansrettens dom, hvorved sidstnævnte forkastede samtlige de af appellanten fremsatte påstande om, at det skulle fastslås, at notardokumentet [udelades] af 19. september 2007 og låneaftalen [udelades] af 19. september 2007 var ugyldige, at tinglysningen af pantet til sikring af den fordring, der udspringer af den nævnte låneaftale vedrørende fast ejendom, var ugyldig [udelades], og at et beløb på 9 361,44 EUR og sagsomkostningerne fortsat ikke var betalt. Appellanten, som har tabt sagen, er blevet pålagt at betale 11 039,06 EUR i sagsomkostninger til indstævnte.
- 2 Den 19. september 2007 blev der mellem appellanten – der efter indgåelsen af låneaftalen afgik ved døden den 31. juli 2013, og hvis datter, appellanten i nuværende søgsmål, overtog ansvaret for tilbagebetalingen af lånet i henhold til aftalen om overtagelse af gælden af 21. juli 2014 – og den indstævnte bank indgået en låneaftale. Det blev aftalt, at låntageren ville modtage 149 220,00 schweiziske francs (CHF) med en tilbagebetalingsfrist på 240 måneder, dvs. indtil den 31. september 2027. Den månedlige ydelse på 1 001,76 CHF og den almindelige tilbagebetaling af lånet [er] sikret ved en løbende overførsel fra låntagerens anfordringskonto, på hvilken låntageren modtager midlerne i EUR. Aftalen indeholder ingen særlige vilkår om valutakurser. Den 9. april 2018 anlagde appellanten sag i første instans og støttede det på ændringerne i

vekselkursen mellem EUR og CHF, hvilket bevirkede, at låntagerens gæld den 10. februar 2018 udgjorde 72 597,53 EUR, mens den på forfaldsdatoen for det første månedlige afdrag udgjorde 89 567,83 EUR.

- 3 Appellanten har til prøvelse af førsteinstansens afgørelse iværksat en appel, der er støttet på flere punkter, som indstævnte har fremsat bemærkninger til. I den del af appelskriftet, som er relevant for begrundelsen for anmodningen om præjudiciel afgørelse, og som inden for rammerne af appellen har overskriften »*Omfanget af den generelle vurdering i henhold til direktivets artikel 3, stk. 1; kravet om god tro og betydelig skævhed*«, har appellanten stillet spørgsmål om eller fremsat bemærkninger til fortolkningen af Rådets direktiv 93/13/EØF (herefter »direktivet«) og til forbindelsen mellem de i artikel 3, stk. 1, definerede betingelser for forekomsten af et urimeligt kontraktvilkår og bestemmelserne i national ret.
- 4 Višje sodišče v Mariboru (appeldomstolen i Maribor), som træffer afgørelse i anden instans, er af den opfattelse, at det afgørende spørgsmål med henblik på en afgørelse af sagen er, om fortolkningen af national ret er i overensstemmelse med direktivets ordlyd og formål (med EU-retten), og den har derfor i henhold til artikel 113.a, stk. 1 og 3, i Zakon o sodiščih (lov om retsvæsenet) og artikel 267 i traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen et præjudicielt spørgsmål.

EU-retten

- 5 I 12. betragtning til direktivet anføres følgende: »*de nationale lovgivninger giver imidlertid på nuværende tidspunkt kun mulighed for en delvis harmonisering; kun kontraktvilkår, der ikke er blevet individuelt forhandlet, er omfattet af dette direktiv; det er vigtigt at give medlemsstaterne mulighed for under overholdelse af Traktaten at sikre forbrugeren et højere beskyttelsesniveau ved at fastsætte strengere nationale bestemmelser end bestemmelserne i dette direktiv.*«

I 17. betragtning til direktivet anføres følgende: »*listen over kontraktvilkår i bilaget kan kun betragtes som vejledende, og, da der i øvrigt er tale om et minimumsdirektiv, kan medlemsstaterne gennem deres lovgivning foretage tilføjelser eller udforme mere restriktive bestemmelser, navnlig hvad angår kontraktvilkårenes rækkevidde.*«

Direktivets artikel 8 bestemmer, at: »*Medlemsstaterne kan inden for det område, der omfattes af dette direktiv, vedtage eller bevare strengere bestemmelser, der er forenelige med Traktaten, for at sikre en mere omfattende beskyttelse af forbrugerne.*«

Direktivets artikel 8a bestemmer: »*1. Hvis en medlemsstat vedtager bestemmelser i overensstemmelse med artikel 8, skal den underrette Kommissionen herom samt om alle eventuelle senere ændringer, navnlig hvis disse bestemmelser:*

- udvider vurderingen på grundlag af kriterierne for urimelige kontraktvilkår til også at gælde for individuelt forhandlede kontraktvilkår eller for prisens eller betalingens tilstrækkelighed
- indeholder fortegnelser om kontraktvilkår, der betragtes som urimelige.

2. Kommissionen sikrer, at de i stk. 1 nævnte oplysninger er let tilgængelige for forbrugerne og de erhvervsdrivende, bl.a. på et dertil indrettet websted.

3. Kommissionen fremsender de i stk. 1 omhandlede oplysninger til de andre medlemsstater og til Europa-Parlamentet. Kommissionen hører de interesserede parter om disse oplysninger.«

Direktivets artikel 3, stk. 1, har følgende ordlyd: »1. Et kontraktvilkår, der ikke har været genstand for individuel forhandling, anses for urimeligt, hvis det til trods for kravene om god tro bevirker en betydelig skævhed i parternes rettigheder og forpligtelser ifølge aftalen til skade for forbrugeren.«

National ret

6 I det foreliggende tilfælde udgøres det væsentlige retsgrundlag af bestemmelserne i Zakon o varstvu potrošnikov ¹ [lov om forbrugerbeskyttelse] (ZVPot)[,] nærmere bestemt artikel 24, stk. 1:

»Kontraktvilkår anses for urimelige, hvis:

- de til skade for forbrugeren bevirker en betydelig skævhed i parternes rettigheder og forpligtelser ifølge kontrakten, eller
- kontraktens opfyldelse vil være urimeligt til skade for forbrugeren, eller
- opfyldelsen af kontrakten væsentligt adskiller sig fra, hvad forbrugeren med rimelighed kunne forvente, eller
- de er i strid med princippet om god tro og redelig handlemåde.«

Denne bestemmelse er ikke ændret siden ikrafttrædelsen af ZVPot. Det er korrekt, at lovgiver på tidspunktet for ikrafttrædelsen af den lov, der blev ændret ved ZVPot-A ², udtrykkeligt erklærede, at en af grundene til lovændringen var gennemførelsen af direktivet, men fremhævede samtidig, at der var tale om en »symbolsk« ændring. Lovgiver har dermed ikke ændret ovennævnte bestemmelse, der således er forblevet uændret siden ZVPot's ikrafttrædelse. Af forarbejderne til

¹ – Republikken Sloveniens Officielle Tidende nr. 20/1998 af 13.3.1998 med ændringer, der har været i kraft siden den 28.3.1998.

² – Republikken Sloveniens Officielle Tidende nr. 110/2002 af 18.12.2002, der har været i kraft siden 17.1.2003.

loven, hvori redegøres for lovmotiverne, fremgår følgende vedrørende artikel 24, stk. 1: »Lovens artikel 24, stk. 1, opstiller en udtømmende liste over de hovedbetingelser, som skal opfyldes (alternativt!) for, at der kan foretages en urimelighedsvurdering, mens stk. 3, i samme artikel opregner typiske eksempler på urimelige kontraktvilkår«³. Selv om denne tilkendegivelse ikke har nogen retsvirkninger for domstolene, kan den anvendes som et muligt fortolkningsbidrag (i forbindelse med en teleologisk fortolkning).

EU-Domstolens fortolkning

- 7 Retten i anden instans har ikke fundet nogen udtrykkelig afgørelse fra EU-Domstolen, der fastslår, at anvendelsen af den ene af de ovenfor nævnte bestemmelser udelukker anvendelsen af den anden. En ren ordlydsfortolkning af teksten giver heller ikke noget svar. I dom af 26. januar 2017, sag C-421/14, blev følgende fastslået: »Det bemærkes under disse omstændigheder, at artikel 3, stk. 1, i direktiv 93/13 med henvisningen til begrebet »god tro« og begrebet »betydelig skævhed« mellem parternes rettigheder og forpligtelser, som følger af kontrakten, til skade for forbrugeren kun indeholder en abstrakt definition af, hvad der gør, at et kontraktvilkår, der ikke har været genstand for individuel forhandling, anses for urimeligt (dom af 14.3.2013, Aziz, C-415/11, EU:C:2013:164, præmis 67 og den deri nævnte retspraksis)«.

Et yderligere eksempel på forbindelsen mellem de to bestemmelser (der i øvrigt er et obiter dictum) fremgår af dommen af 20. juli 2017 i sag C-186/16, hvori følgende er fastslået: »Med henblik på at vide, om et vilkår som det i hovedsagen omhandlede **til trods for kravet om god tro bevirker en betydelig skævhed i parternes rettigheder og forpligtelser ifølge aftalen til skade for forbrugeren, skal den nationale ret nemlig efterprøve, om den erhvervsdrivende ved at handle loyalt og rimeligt med forbrugeren, med rimelighed kunne forvente, at forbrugeren ville acceptere et sådant vilkår efter individuel forhandling (jf. i denne retning dom af 14.3.2013, Aziz, C-415/11, EU:C:2013:164, præmis 68 og 69).**«

Fortolkning af national ret

- 8 Den øverste domstol i Republikken Slovenien er Vrhovno sodišče Republike Slovenije (øverste domstol, Republikken Slovenien). Den har udviklet en »fast retspraksis«, hvilket indebærer, at dens afgørelser har »værdi som præcedens« og er meget lig formelle retskilder.
- 9 Hvad angår tvister, der med hensyn til en fortolkning af materiel ret i det væsentlige ligner den foreliggende sag, har Vrhovno sodišče (øverste domstol)

³ – Rapport nr. 81/02 del 3.9.2002.

anført, at de materielle betingelser for, at der foreligger et urimeligt kontraktvilkår, er følgende:

»Det er alene i tilfælde af, at banken ikke har givet forbrugeren fyldestgørende forklaringer (dvs., hvis den har undladt på korrekt vis at opfylde sin forpligtelse til at udtrykke sig klart), således at et kontraktvilkår ikke kan anses for klart og forståeligt, at der kan foretages en vurdering af, om aftalens hovedgenstand er urimelig. I forbindelse med denne vurdering skal det navnlig undersøges, om banken har handlet i god tro, og om der eventuelt er en betydelig skævhed i parternes rettigheder og forpligtelser⁴.«

»Da sagsøgte i egenskab af erhvervsdrivende inden for banksektoren har handlet i overensstemmelse med kravet om god tro ved indgåelsen af de omtvistede aftaler, kan det pågældende kontraktvilkår vedrørende kursrisikoen ikke anses for urimeligt som omhandlet i artikel 3 i direktiv 93/13, sammenholdt med ZVPoT's artikel 24⁵.«

Det præjudicielle spørgsmål

- 10 Under de foreliggende omstændigheder er det væsentligt for afgørelsen, om direktivet tillader en gennemførelse af bestemmelsen i artikel 3, stk. 1, i national ret, således som denne er gennemført i ZVPoT's 24, stk. 1. Det fremgår nemlig af de faktiske omstændigheder, at låntageren har påtaget sig hele kursrisikoen i henhold til låneaftalens artikel 12, der bestemmer:

»Låntageren anerkender og bekræfter over for banken, at han eller hun alene og fuldt ud er ansvarlig for den kursrisiko, som kan skyldes udsving i valutakurserne og/eller ændringer i referencesatsen. Låntageren erkender ligeledes at være udsat for kursrisikoen som følge af ændringer i rentesatsen og andre risici på grund af eventuelle markedsforhold, der skyldes forholdene på penge- og valutamarkedet, valutakursudsving, forhold på kapitalmarkedet og andre faktorer.«

Det fremgår ligeledes af andre ubestridte forhold, at disse risici blev en realitet, og at låntageren derfor den 29. januar 2018 stadig skulle afdrage i alt 72 049,58 EUR for at tilbagebetale lånet i CHF – hvis modværdi på tidspunktet for indgåelsen af låneaftalen beløb sig til 89 567,83 EUR – at vedkommende fortsat er forpligtet til at betale alle månedlige afdrag indtil den 31. september 2027, og at euroen i denne periode var en stabil valuta i forhold til inflationen.

Hvis det således er tilladt at gennemføre direktivet i national ret på en sådan måde, at de to krav om »god tro« og »betydelig skævhed« skal anses for to særskilte og af hinanden uafhængige bestemmelser, indebærer dette, at det for at fastslå, at et

⁴ – Kendelse afsagt af Vrhovno sodišče II Ips 137/2018 den 25.10.2018, præmis 20.

⁵ – Dom afsagt af Vrhovno sodišče II Ips 32/2019 den 23.1.2020, præmis 31.

kontraktvilkår er urimeligt, er tilstrækkeligt, at der foreligger faktiske omstændigheder, som alene kan henføres under en af disse betingelser. Under de i denne sag foreliggende omstændigheder indebærer dette således, at domstolene ikke har pligt til at undersøge, om sagsøgte har handlet i god tro, da det er tilstrækkeligt, at samtlige ovennævnte faktiske omstændigheder foreligger.

- 11 De ovennævnte bestemmelser, der er indeholdt i de to nævnte betragtninger til direktivet og i dets artikel 8 og 8a, gør det muligt at vedtage en national lovgivning, der sikrer et højere forbrugerbeskyttelsesniveau, men medlemsstaterne er forpligtede til at underrette om nationale bestemmelser, som fastsætter strengere normer, eller som udvider anvendelsesområdet for de nationale bestemmelser, der gennemfører direktivet. Det fremgår imidlertid ikke af de foreliggende oplysninger vedrørende Slovenien, at sidstnævnte har foretaget en sådan underretning med hensyn til betingelserne i direktivets artikel 3, stk. 1⁶.
- 12 Ifølge den fortolkning, som retten i anden instans har foretaget, har en sådan eventuel manglende underretning imidlertid ingen betydning for gyldigheden af den nationale lovgivning. Det er derimod afgørende, om det i henhold til direktivet er tilladt, eller i overensstemmelse med princippet om minimumsharmonisering og målene med direktivet⁷, at der i en national bestemmelse fastsættes et (alternativt) udelukkelsesforhold mellem betingelserne for, at et kontraktvilkår kan anses for urimeligt.
- 13 Retten i anden instans finder ikke, at der i EU-Domstolens afgørelser findes en klar fortolkning, på grundlag af hvilken den kan afgøre, om anvendelsen (fortolkningen) af ovennævnte bestemmelse i ZVPot er i overensstemmelse med direktivets formål. En anden hindring udgøres ligeledes af de ovennævnte afgørelser fra Vrhovno sodišče Republike Slovenije (øverste domstol, Republikken Slovenien), som anvender de to krav i direktivets artikel 3, stk. 1, som retsgrundlag, eller som fortolker de to krav i direktivet samlet (kumulativt), hvilket – såfremt andeninstansens opfattelse er korrekt – er til skade for forbrugerne, da disse dermed ydes en ringere beskyttelse, end hvad der følger af national ret. Ifølge retten i anden instans er det på baggrund af fortolkningen fra den højeste domstol med generel kompetence derfor vanskeligt eller umuligt for forbrugere, som er parter i tvister som den foreliggende, at forsvare deres rettigheder, således som disse er anerkendt i en for forbrugerne gunstigere national lovgivning. En sådan fremgangsmåde er ikke forenelig med EU-Domstolens

⁶ – Slovenien: »National law extends the unfairness assessment to contract terms relating to the matter of the contract and to the adequacy of the price or tribuation, regardless of whether such terms are in plain, intelligible language«. Tilgængelig på adressen https://ec.europa.eu/info/notifications-under-article-8a-directive-93-13-eeec_sl.

⁷ – Disse formål består i: at beskytte forbrugerne som den typisk svage part i forhold til urimelige kontraktvilkår, der anvendes af erhvervsdrivende, og som ikke har været genstand for individuel forhandling, at bidrage til oprettelsen af det indre marked gennem minimumsharmonisering af de nationale regler, der tager sigte på denne beskyttelse, at skabe en reel balance mellem de kontraherende parter og fremover at bringe anvendelsen af urimelige kontraktvilkår til ophør.

fortolkning, som ganske vist gør det muligt for de øverste nationale retsinstanser at præcisere de kriterier, der i denne henseende er fastsat af EU-Domstolen, dog uden at disse højere retsinstanser kan forhindre de lavere retsinstanser i at garantere direktivets fulde virkning over for forbrugerne og sikre dem et effektivt retsmiddel til beskyttelse af deres rettigheder ⁸.

- 14 Retten i anden instans har derfor besluttet at udsætte sagen og forelægge Den Europæiske Unions Domstol et præjudicielt spørgsmål. Sagen udsættes, indtil Domstolen har truffet afgørelse om de præjudicielle spørgsmål.

Maribor, den 8. juni 2021

[Udelades]

ARBEJDSDOKUMENT

⁸ – Sag C-118/17, af 14.3.2019, præmis 64: »Henset til disse omstændigheder skal det fjerde og det femte spørgsmål besvares med, at direktiv 93/13, sammenholdt med chartrets artikel 47, ikke er til hinder for, at en overordnet retsinstans i en medlemsstat med henblik på en ensartet fortolkning af retlige bestemmelser vedtager bindende afgørelser om fremgangsmåden for gennemførelsen af dette direktiv, for så vidt som disse afgørelser hverken hindrer den kompetente ret i at sikre den fulde virkning af de bestemmelser, der er fastsat i dette direktiv, og i at sikre forbrugeren effektive retsmidler med henblik på at beskytte de rettigheder, som den pågældende kan udlede af direktivet, eller i at forelægge Domstolen en præjudiciel anmodning herom, hvilket det imidlertid tilkommer den forelæggende ret at efterprøve.«